

Ehdotus avointen kotimaisten tiedelehtien rahoitukseksi

21.8.2023

Tieteellisten seurain
valtuuskunta

Ehdotus avointen kotimaisten tiedelehtien rahoitukseksi

KOTIMAISTEN TIEDELEHTIEN avoimen julkaisemisen vaihtoehtoisia rahoitusmalleja on selvitetty kansallisen ohjausryhmän asettaman työryhmän kautta (AVOTT 2022). Työryhmän tavoitteena oli auttaa varsinaisia asianosaisia hahmottamaan erilaisia mahdollisuuksia rahoitusmalliksi. Tämän työn pohjalta tavoitteenamme on edistää rahoitusmallin toteutumista.

Kotimaisen tiedelehtien talous on perustunut kolmelle kivijalalle: 1) lehtien tilausmaksuille, 2) vapaaehtoistyölle ja 3) Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) kautta myönnettävälle valtionavustukselle. Kotimaisia tiedelehtiä pidetään yllä vapaaehtoistyöllä (noin 50 % tehdystä työstä) erittäin kustannustehokkaasti: valtionapua saavien lehtien talous raportoidaan TSV:lle vuosittain. Avoimeen julkaisemiseen siirtyminen on johtanut tilausmaksujen vähenemiseen tai loppumiseen sekä uudenlaisiin kuluihin.

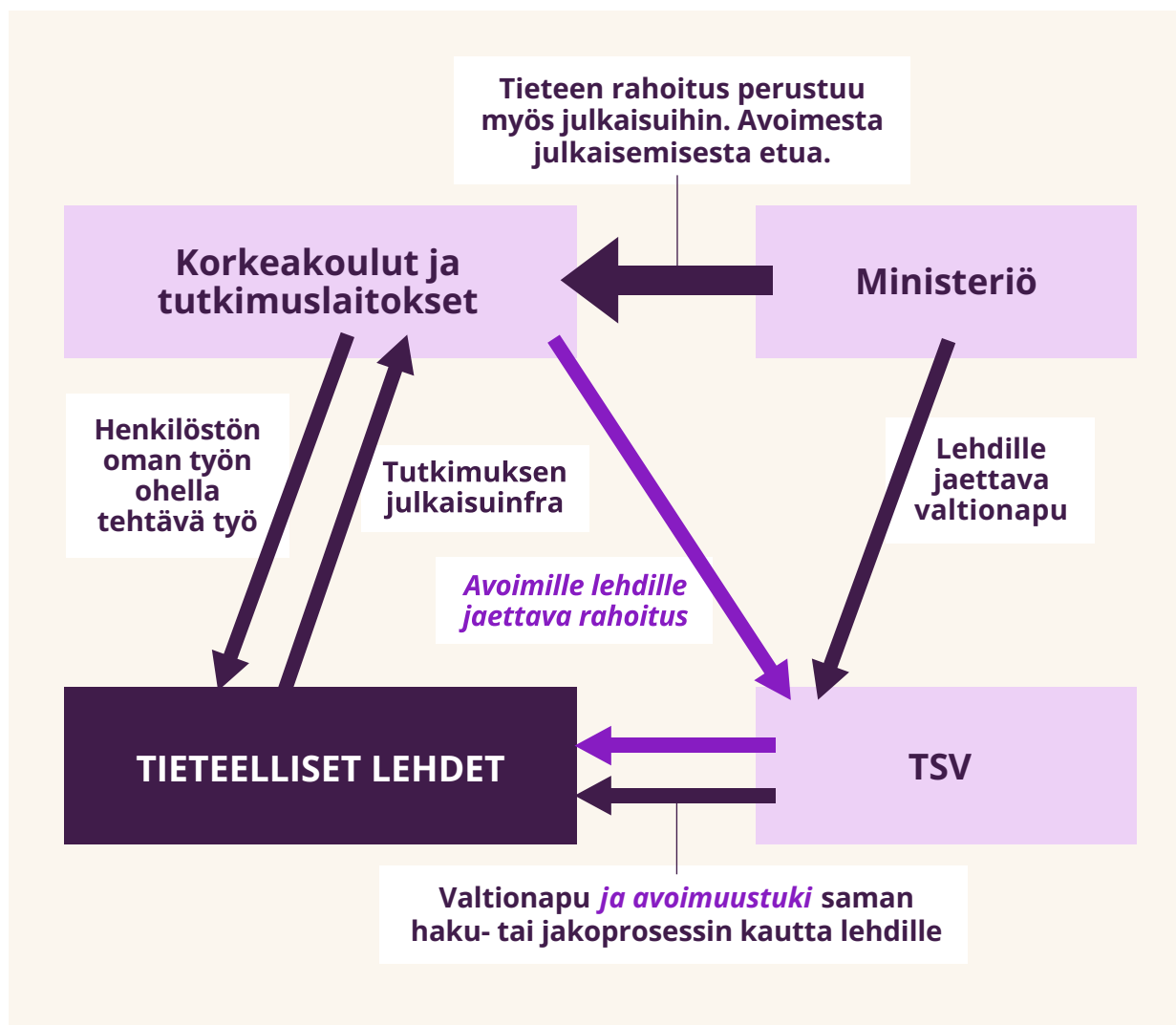
Kotimaisten tiedelehtien tulot ovat kaventuneet merkittävästi, mikä vaarantaa toiminnan jatkuvuuden ja julkaisemisen laadun. Avoimen julkaisemisen tukea on selvitetty yli vuosikymmenen verran (vertaa Ilva ja Lilja 2014) ja epävarmasta rahoitustilanteesta huolimatta julkaisut ovat siirtyneet avoimiksi ulkoisen ja sisäisen paineen vuoksi. Vuonna 2019 jo 53 % julkaistiin avoimesti. Julkaisutoimintaa tuetaan valtionavustuksilla, mutta nykyinen avustustaso ei kata tulojen vähentymistä, eikä avoimen julkaisemisen myötä tulleita uusia osaamis- ja resurssitarpeita. Euroopan unionin neuvosto kehottaa kuitenkin päätelmissään 23.5.2023 jäsenmaita tukemaan voittoa tavoittelemattomia julkaisumalleja, jotka ovat maksuttomia niin tekijöille kuin lukijoille. Myös UNESCO:n avoimen tieteen suositus (2021) painottaa voittoa tavoittelemattomia ratkaisuja.

Mitä ehdotamme?

Luontevin rahoittajataho kotimaisten tiedelehtien avoimuudelle ovat tutkimusorganisaatiot, joissa artikkeleita tekevät tutkijat tyypillisesti työskentelevät. Ehdotamme, että tutkimusorganisaatiot siirtyvät tukemaan kotimaisten tiedelehtien avoimuutta vuosittain summalla, joka määräytyy **kotimaisissa tiedelehdissä julkaistujen avointen artikkelien määrän perusteella**. Yksittäiselle artikkelille arvioimamme hinta on 700 euroa, joka vastaa kansain-

välisissä lehdissä pyydettyjen pienimpien APC-maksujen tasoa. Yksittäinen lehti voi näitä maksuja saada maksimissaan 12 000 euroa vuodessa.

Tutkimusorganisaatioiden rahoitusosuudet maksettaisiin jälkikäteen tiedelehtien kustantajille koordinaatio-osapuolen kautta. Tiedot kotimaisissa lehdissä julkaistuista avoimista artikkeleista ovat saatavilla julkaisutietokeruun järjestelmistä hyvällä tarkkuudella jo nyt. Tutkimusorganisaatioiden avoimen julkaisemisen avustukset lehdille jakaisi TSV kotimaisen tiedejulkaisemisen valtionavustusten jakoprosessin rinnalla, joten tämä toimintatapa ei edellyttäisi uutta hallinnointimallia.

KAAVIO 1: Ehdotus kotimaisten tiedelehtien avoimuuden rahoitukseksi.

Avoimen julkaisemisen avustuksiin oikeutettuja ovat kaikki vertaisarvioidut kotimaiset, voittoa tavoittelemattomat tiedelehdet, joiden toiminta on kansallisten ja kansainvälisten avoimen julkaisemisen linjausten mukaista.

Mihin rahat menisivät?

Ehdotettu ratkaisu tukee laadukkaan ja saavutettavan kotimaisen tiedejulkaisemisen infrastruktuuria. Artikkelit löytyisivät sieltä, missä ne on julkaistu eli omasta kontekstistaan, ja ne olisivat ymmärrettävämpiä myös laajalle yleisölle ja eri tieteenaloille. Rahoitus vakauttaisi kotimaisten avointen tiedelehtien taloutta tasapuolisesti ja varmistaisi avoimuuteen siirtyneiden kotimaisten tiedelehtien taloudellisesti kestävä toiminnan. Se kannustaisi vielä avaamattomia kotimaisia tiedelehtiä siirtymään avoimeen julkaisuun. Mahdollisuus maksaa palkkioita takaisi muun muassa teknisen toteutuksen laadun, jota uudessa julkaisu-ympäristössä entistä enemmän tarvitaan, sekä julkaisujen leviämisen, kun paperiajan jakeluverkostosta on siirrytty sähköiseen.

Rahoituksella voi kattaa esimerkiksi osan seuraavista tehtävistä koituvia kuluja:

- Toimitussihteerin työ
- Taittotyö, oikoluku
- Käännöstyö ja kielentarkastus
- Päätoimittajan työ
- Sähköisen tiedejulkaisemisen laatustandardien täyttämiseen liittyvä työ
- Verkkosivujen sisällön kehitys
- Julkaisujen markkinointi
- Rahoitusmallin ulkopuolisten käsikirjoitusten käsittely ilman kirjoittajamaksujen perimistä
- Hylättyjen käsikirjoitusten muodostama näkymätön työ

Tarkastellessa julkaisutiedonkeruun dataa 2019–2021 kotimaiset lehdet julkaisivat keskimäärin 9–10 A1-artikkelia vuodessa. Olettaen 700 euroa artikkelimaksua ja että kaikki lehdet olisivat avoimia ja kirjoittajat olisivat kotimaisista tutkimusorganisaatioista, tämä tarkoittaisi lehdille n. 7 000 euron lisätuloja nykytilanteeseen verrattuna. Todellisuudessa nämä ehdot eivät täyty, joten summat olisivat ainakin aluksi tätä pienemmät.

Mitä tämä maksaisi tutkimusorganisaatioille?

Vuosien 2019–2021 julkaisutietojen mukaan tutkimusorganisaatiot julkaisivat kotimaisissa kanavissa vuosittain 2057–2235 A1-tason artikkelia. Jos kaikki artikkelit olisivat olleet avoimia ja niihin kohdistuisi 700 euron maksu per artikkeli, ehdotettu rahoitusmalli olisi maksanut kokonaisuudessaan noin 1,4–1,6 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä kokonaiskustannuksen laskutus organisaatioille toimisi jälkikäteen kalenterivuoden loputtua ja niin, että julkaisun kustannukset jaetaan useamman organisaation kesken, mikäli mukana on kirjoittajia useammasta organisaatiosta.

Kustannus olisi vuositasolla

- isolle tutkimusorganisaatiolle (noin 300–400 artikkelia vuodessa) 210 000–280 000 euroa,
- keskikokoiselle (noin 150 artikkelia vuodessa) 105 000 euroa ja
- pienelle (alle 50 artikkelia vuodessa) alle 35 000 euroa.

Kansalliskirjaston kustannusseurannan mukaan esimerkiksi kansainvälisten kustantajien transformatiivisiin sopimuksiin kului suomalaisilta tutkimusorganisaatioilta vuonna 2021 21,5 miljoonaa euroa (lukuun sisältyvät teolliset e-lehtiaineistot, joiden maksu kattaa tilausmaksun lisäksi avoimen julkaisemisen kustannuksia).

TSV jakaisi avoimen julkaisemisen avustuksia lehtien toteutuneiden kustannusten mukaan, jolloin lehdille jaettava raha voisi olla pienempi kuin rahoitusmallin mukaisesti tutkimusorganisaatioilta kerättävä summa. Säästyneet rahat voitaisiin joko hyvittää tutkimusorganisaatioille vähennyksinä seuraavan vuoden rahoituksessa tai tutkimusorganisaatioiden ja TSV:n yhteisestä päätöksestä käyttää muun kotimaisen julkaisemisen (esimerkiksi kirjojen) avoimuuden edistämiseen.

Mitä hyötyä tästä olisi?

Avoimuus toteutuisi kustannustehokkaasti ja kestävästi timanttimalilla eli ratkaisulla, jossa kirjoittamisesta tai lukemisesta ei veloiteta mitään, mahdollistaen täyden yhdenvertaisuuden. Tämä olisi linjassa EU:n tiedepolitiikan kanssa, jossa yritetään edistää juuri timanttisten julkaisukanavien kasvua. Keskitetty ratkaisu vähentäisi kotimaisten tiedelehtien painetta siirtyä keräämään APC-maksuja kirjoittajilta eli käytännössä heidän taustaorganisaatioiltaan.

Ehdotuksen laatijat

Ehdotuksen on laatinut Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) nimeämä työryhmä, jonka jäseniin lukeutuvat TSV:n hallituksesta varapuheenjohtaja **Emilia Palonen** (vanhempi yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto, ryhmän puheenjohtaja), **Outi Fingerroos** (professori, Jyväskylän yliopisto), **Anna Mauranen** (professori, Helsingin yliopisto) ja **Reetta Muhonen** (tutkija, Tampereen yliopisto) sekä toiminnanjohtaja **Lea Ryynänen-Karjalainen** (TSV), julkaisupäällikkö **Sami Syrjämäki** (TSV), asiantuntija **Ilmari Jauhiainen** (TSV, ryhmän sihteeri) ja asiantuntija **Hanna Lahdenperä** (TSV).

Työryhmä on konsultoinut Suomen tiedekustantajien liitosta puheenjohtaja **Mikael Laaksoa** (apulaisprofessori, Svenska Handelshögskolan), pääsihteeri **Pauliina Raentoa** (dosentti, Tampereen yliopisto) ja hallituksen jäsen **Anu Lahtista** (historian professori, Helsingin yliopisto).

LISÄTIETOJA EHDOTUKSESTA ANTAVAT

Emilia Palonen, TSV:n hallituksen varapuheenjohtaja
emilia.palonen@helsinki.fi, (029) 412 3571

Ilmari Jauhiainen, TSV:n asiantuntija
ilmari.jauhiainen@tsv.fi, (09) 228 69 277

Sami Syrjämäki, TSV:n julkaisupäällikkö
sami.syrjamaki@tsv.fi, (09) 228 69 229

Lähteet

Avoimen tieteen ja tutkimuksen koordinaatio (AVOTT) (2022). *Ehdotukset uusiksi täydentäviksi rahoitusmalleiksi kotimaisille tieteellisille kausijulkaisuille välittömän avoimuuden mahdollistamiseksi*. https://avointiede.fi/sites/default/files/2022-10/Loppuraportti-rahoitusmalliehdotukset-1022_0.pdf.

Euroopan unionin neuvosto (2023): *Korkealaatuinen, läpinäkyvä, avoin, luotettava ja tasapuolinen tieteellinen julkaisutoiminta – Neuvoston päätelmät (hyväksytty 23. toukokuuta 2023)*. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9616-2023-INIT/fi/pdf>.

Ilva, Jyrki ja Lilja, Johanna (2014): *Kotimaiset tieteelliset lehdet ja avoin julkaiseminen: selvitys mahdollisista rahoitusmalleista*. Tieteellisten seurain valtuuskunnan verkkojulkaisuja 2. <https://www.doria.fi/handle/10024/102279>.

UNESCO (2021): *Recommendation on Open Science*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949.locale=en>. (Epävirallinen suomennos)